

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Zbigniew Kapiński (przewodniczący)

SSN Adam Roch (sprawozdawca)

SSN Ryszard Witkowski

w sprawie **R. W.**

o przestępstwo z art. 180a k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu,

w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 28 marca 2024 r.

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego

od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 8 maja 2023 roku, sygn. akt IV Ka 1831/22,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Łobzie

z dnia 26 lipca 2022 roku, sygn. akt II K 62/22

**uchyla wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania
Sądowi Okręgowemu w Szczecinie w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Łobzie z dnia 26 lipca 2022 roku, sygn. akt II K 62/22, R. W. został uznany winnym tego, że w dniu 13 października 2021 r. na drodze publicznej [...] relacji S.-R., kierował samochodem osobowym marki [...], nr rej. [...], nie stosując się do decyzji nr [...], wydanej w dniu 10 maja 2017 r. przez Starostę C.-T. o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami mechanicznymi w zakresie kategorii „B”, tj. przestępstwa z art. 180a k.k., za co wymierzono mu karę grzywny w wysokości 70 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki w kwocie 20 złotych, orzekając nadto zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres roku oraz zasądzając od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty procesu i wymierzając mu opłatę w kwocie 140 złotych.

Od rozstrzygnięcia tego apelację wywiódł obrońca, formułując następujące zarzuty:

1. na podstawie art. 438 pkt 1a i 3 k.p.k. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za jego podstawę, który miał wpływ na jego treść, polegający na nieprawidłowym przyjęciu, iż oskarżony R. W. dopuścił się czynu kierowania na drodze publicznej samochodem osobowym nie stosując się do decyzji wydanej przez Starostę C. - T. o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami mechanicznymi w zakresie kategorii „B”, tj. przestępstwa z art. 180a k.k. w sytuacji, gdy zebrane dowody nie pozwalają na to stwierdzenie, gdyż nie wiedział o decyzji wydanej przez Starostę o cofnięciu uprawnień i jej nie odebrał, a okoliczności budzą poważne wątpliwości, bez rażącego naruszenia zasady *in dubio pro reo* i innych;
2. naruszenie art. 30 k.k. lub art. 28 k.k. poprzez wydanie wyroku skazującego, pomimo że w stosunku do oskarżonego zachodzi usprawiedliwiona nieświadomość jego bezprawności czy też pozostawanie w błędzie co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego i niezastosowanie tych przepisów;
3. na podstawie art. 438 pkt. 2 k.p.k. obraza przepisów postępowania, mająca istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy:

1. art. 7 k.p.k. w zw. z art. 4 k.p.k. polegająca na ocenie zeznań świadków z nadmierną swobodą, z naruszeniem zasad prawidłowego rozumowania oraz doświadczenia życiowego, a także na błędnej ocenie zeznań świadków oraz naruszeniu zasady wartościowania dowodów;
2. art. 424 k.p.k. i art. 410 k.p.k. polegająca na nienależytym uzasadnieniu wyroku, który w znacznym sposób utrudnia prawidłową kontrolę odwoławczą;
3. art. 4 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k., polegająca na nierozstrzygnięciu niedających się usunąć wątpliwości na korzyść oskarżonego.

Skarżący sformułował alternatywne wnioski o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu albo umorzenie postępowania, gdyż ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa lub czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego, a nadto ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 8 maja 2023 roku, sygn. IV Ka 1831/22, zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od powyższego rozstrzygnięcia na korzyść oskarżonego wniosł Prokurator Generalny, zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu należytego skontrolowania, poza granicami zarzutów podniesionych w apelacji obrońcy oskarżonego, orzeczenia sądu I instancji, skutkiem czego było utrzymanie w mocy rażąco niesprawiedliwego wyroku Sądu Rejonowego w Łobzie, zapadłego z rażącą obrazą art. 180a k.k., na mocy którego R. W. został uznany za winnego popełnienia czynu zabronionego z art. 180a k.k., polegającego na prowadzeniu, w dniu 13 października 2021 r., pojazdu mechanicznego wbrew decyzji Starosty C. -T. z dnia 10 maja 2017 r. o nr [...] o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami, podczas gdy w dacie czynu wskazana decyzja nie miała już mocy wiążącej, albowiem została wydana m. in. na podstawie art. 182 k.k.w. oraz art. 103 ust. 1 pkt 4 ustawy o kierujących pojazdami w związku z orzeczonym wobec wymienionego mocą wyroku Sądu Rejonowego w Trzciance z dnia 17 lutego 2017 r. o sygn. akt II K 673/16, 4-letnim zakazem prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych za wyjątkiem tych, do których prowadzenia

uprawnia prawo jazdy kategorii C i E, w konsekwencji czego przedmiotowa decyzja nie mogła skutecznie rozszerzyć okresu obowiązywania środka karnego, bieg którego, w związku z zaliczeniem okresu zatrzymania prawa jazdy, zakończył się w dniu 22 listopada 2020 r., co – wobec braku realizacji zachowaniem oskarżonego znamion zarzucanego mu występkowi – winno skutkować uniewinnieniem oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu czynu z art. 180a k.k., albowiem za zachowanie polegające na prowadzeniu pojazdu bez wymaganych uprawnień, wyczerpujące znamiona wykroczenia z art. 94 § 1 k.w., R. W. został ukarany mandatem karnym.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie i utrzymanego nim w mocy orzeczenia Sądu I instancji oraz uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzuconego mu czynu z art. 180a k.k.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k., choć Sąd Najwyższy nie podzielił oceny skarżącego co do rodzaju orzeczenia następczego.

Sąd okręgowy, przeprowadzając kontrolę odwoławczą, istotnie dopuścił się rażącej obrazy art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., nie dostrzegając poza granicami zaskarżenia zakreślonymi zarzutami apelacji uchybień rzutujących na realizację znamion przestępstwa i możliwość ponoszenia przez oskarżonego odpowiedzialności karnej, co niewątpliwie świadczy o utrzymaniu przez sąd odwoławczy w mocy wyroku rażąco niesprawiedliwego. Jednym bowiem z określonych w ustawie przypadków, nakazujących wyjście poza zasadniczo zakreślone przez skarżącego granice środka odwoławczego, jest sytuacja przewidziana w art. 440 k.p.k. Przepis ten znajduje zastosowanie, jeżeli zaskarżone orzeczenie lub zawarte w nim rozstrzygnięcie jest rażąco niesprawiedliwe, a zatem gdy dotknięte jest, niepodniesionymi w zwykłym środku odwoławczym, uchybieniami mieszczącymi się w każdej z tak zwanych względnych przyczyn odwoławczych, o ile ich waga i charakter jest taki, że czyni orzeczenie niesprawiedliwym i to w stopniu rażącym (zob. wyrok SN z dnia 8 marca 2017 r., sygn. akt III KK 444/16, LEX nr 2255412, wyrok SN z dnia 27 kwietnia 2021 r., V KK 466/20, LEX nr 3181476; wyrok SN z dnia 9 grudnia 2021 r., V KK 547/21, LEX nr 3343329).

Przypomnieć zatem należy, iż istotą zarzucanego oskarżonemu występku z art. 180a k.k. jest zachowanie sprawcy polegające na prowadzeniu pojazdu na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu, przy jednoczesnym niezastosowaniu się do decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami. Warunkiem odpowiedzialności karnej jest zatem nie tyle samo zachowanie polegające na kierowaniu pojazdem bez posiadania uprawnień (jest ono penalizowane poprzez art. 94 § 1 k.w.), ale musi być ono powiązane z niezastosowaniem się do wydanej uprzednio i wykonalnej decyzji administracyjnej właściwego organu o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami mechanicznymi. Bezsporne jest zatem, że występki z art. 180a k.k. może popełnić tylko taka osoba, wobec której zapadła określona decyzja administracyjna i tylko w okresie, na jaki cofnięto w niej uprawnienie do kierowania pojazdami mechanicznymi (por. wyroki SN z dnia: 23 lutego 2021 r., V KK 541/20, LEX nr 3189942; 12 maja 2021 r., V KK 161/21, LEX nr 3177764; 6 października 2021 r., IV KK 344/21, LEX nr 3327282; 9 grudnia 2021 r., V KK 547/21, LEX nr 3343329; 26 stycznia 2022 r., V KK 623/21, LEX nr 3391532; 2 marca 2022 r., III KK 48/22, LEX nr 3408436; 10 marca 2022 r., III KK 501/21, LEX nr 3410165; 7 marca 2023 r., V KK 323/22, LEX nr 3557876; 25 kwietnia 2023 r., III KK 122/23, LEX nr 3586414; 6 grudnia 2023 r., V KK 475/23, LEX nr 3635782).

Według ustaleń poczynionych w przedmiotowej sprawie, wobec R. W. prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Trzciance z dnia 17 lutego 2017 roku, sygn. II K 673/16, nałożony został na okres czterech lat zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, z wyłączeniem tych, do prowadzenia których upoważnia prawo jazdy kategorii C i E. Zakaz ten biegł od zatrzymania prawa jazdy, co miało miejsce w dniu 23 listopada 2016 roku.

W decyzji Starosty C. -T. o nr [...] z dnia 10 maja 2017 r. o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami wskazano, iż cofa się owe uprawnienia od dnia 23 listopada 2016 roku, przywołując jednocześnie jako faktyczną podstawę tego działania ww. wyrok Sądu Rejonowego w Trzciance z dnia 17 lutego 2017 roku, sygn. II K 673/16 (k. 4 akt sprawy). Wskazanymi podstawami prawnymi decyzji były zaś w szczególności art. 182 k.k.w., art. 103 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (w ówczesnym brzmieniu zgodnym z Dz. U. z 2016 r. poz. 627

z późn. zm. – dalej u.k.p.) i art. 104 k.p.a. Decyzja ta nie zawierała jednak w części dyspozytywnej oznaczenia czasu zakończenia cofnięcia uprawnień do kierowania pojazdami. Zgodnie z art. 182 § 2 k.k.w., organ wykonujący wyrok orzekający zakaz prowadzenia pojazdów jest związany treścią tegoż orzeczenia, a więc może cofnąć uprawnienia do kierowania pojazdami mechanicznymi na ściśle ustalony w wyroku okres i w orzecznym przez sąd zakresie oraz nie może wydać tych uprawnień w okresie i zakresie obowiązywania zakazu (art. 12 ust. 1 pkt 2 u.k.p.). Jak wskazuje się w jednolitym orzecznictwie sądów administracyjnych, organy administracji wykonujące wyrok sądu karnego nie mają uprawnień do rozszerzania bądź zawężania orzeczonego przez sąd zakazu (zob. m. in. wyroki WSA: w Warszawie z dnia 11 kwietnia 2019 r., sygn. akt VII SA/Wa 2198/18, LEX nr 2657684; w Olsztynie z dnia 8 stycznia 2020 r., sygn. akt II SA/OI 943/19, LEX nr 2769341; w Gliwicach z dnia 19 lutego 2020 r., II SA/GI 1396/19, LEX nr 2837776; w Gdańsku z dnia 25 marca 2021 r., III SA/Gd 1078/20, LEX nr 3162561).

W niniejszej sprawie okres cofnięcia uprawnień, wynikający bezpośrednio z orzeczonego przez sąd powszechny zakazu, podany został wyłącznie w uzasadnieniu decyzji administracyjnej. Jest to działanie w sposób oczywisty wadliwe. Okoliczność ta nie została przez sąd odwoławczy dostrzeżona i we właściwy sposób oceniona. Sąd Okręgowy w Szczecinie, wyrokując w niniejszej sprawie w drugiej instancji, winien był bowiem nie tylko poprzestać na akceptacji uznania Sądu Rejonowego w Łobzie, że wobec R. W. została wydana decyzja administracyjna o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami, ale na potrzeby dokonania oceny granic odpowiedzialności karnej oskarżonego zobowiązany był do interpretacji treści tej decyzji oraz analizy jej mocy obowiązującej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się bowiem, iż uchybienie tego rodzaju, jak zaistniałe w decyzji Starosty C.-T. z dnia 10 maja 2017 r. nr [...] o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami, nie może wpływać na czas obowiązywania tej decyzji administracyjnej w kontekście odpowiedzialności z art. 180a k.k. (por. wyroki SN z dni: 12 maja 2021 r., V KK 161/21, LEX nr 3177764; 6 października 2021 r., IV KK 344/21, LEX nr 3327282; 2 marca 2022 r., III KK 48/22, LEX nr 3408436; 6 grudnia 2023 r., V KK 475/23, LEX nr 3635782). Zgodnie z tą utrwaloną linią orzecniczą należałoby przyjąć, że po upływie przedziału czasowego na jaki nastąpiło cofnięcie uprawnień, wynikające

wprost z wyroku Sądu Rejonowego w Trzciance z dnia 17 lutego 2017 roku, stanowiącego podstawę faktyczną wydania analizowanej decyzji administracyjnej, czyli od dnia 23 listopada 2020 roku, R. W. przestał obowiązywać nie tylko zakaz prowadzenia pojazdów orzeczony tym wyrokiem, ale odzyskał on również możliwość ubiegania się o przywrócenie uprawnień do kierowania pojazdami w trybie przewidzianym przez art. 103 ust. 3 u.k.p. Decyzja Starosty z dnia 10 maja 2017 r. nie była już przeszkodą do odzyskania ww. uprawnień, a co za tym idzie, prowadzenie pojazdu mechanicznego nie stanowiło niestosowania się do decyzji o cofnięciu uprawnień, lecz było jedynie prowadzeniem pojazdu bez tychże uprawnień.

Brak odniesienia się przez sąd odwoławczy do powyższych okoliczności stanowił więc o rażącej obrazie przepisów art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., mającej istotny wpływ na treść wyroku. Należy przy tym wskazać, iż sąd ten winien był tym bardziej dokonać omawianej oceny – wobec uwag sformułowanych w uzasadnieniu rozpoznawanej apelacji. Wyrażając swe spostrzeżenie w sposób co prawda nieporadny, ale jednak obrońca dostrzegł, iż decyzja starosty nie powinna być bezterminowa, gdyż może zostać uznana za powodującą skutek w postaci możliwości karania przestępstwem każdej osoby do czasu, aż decyzja taka nie zostanie uchylona lub dopóki osoba taka nie nabędzie uprawnienia do kierowania pojazdami (str. 5 apelacji).

Sąd Najwyższy uwzględniając zatem zarzut kasacji uchylił zaskarżony wyrok sądu odwoławczego. Nie uwzględnił przy tym wniosku skarżącego o uniewinnienie oskarżonego, który nie ma charakteru wiążącego. Wydanie orzeczenia uniewinniającego przez Sąd Najwyższy na etapie postępowania kasacyjnego nie było możliwe wobec braku wystarczających podstaw do uznania skazania R. W. za niesłuszne w stopniu oczywistym, po myśli art. 537 § 2 k.p.k.

Kwestię bowiem wykonalności decyzji Starosty C. -T. z dnia 10 maja 2017 r., nr [...] o cofnięciu R. W. uprawnień do kierowania pojazdami należy poddać ocenie sądu *ad quem*. W przypadku zaś uznania, iż oskarżony nie popełnił swoim zachowaniem występku z art. 180a k.k., okoliczność jego wcześniejszego ukarania za wykroczenie przewidziane w art. 94 § 1 k.w. winna stać się przedmiotem dodatkowych ustaleń, gdyż osobowe źródła dowodowe nie wydają się być w tym zakresie wystarczające. Zaznaczyć przy tym dodatkowo należy, iż **w sytuacji gdy**

nie dochodzi jeszcze w chwili wyrokowania przez Sąd Najwyższy do przedawnienia karalności ewentualnego wykroczenia zgodnie z zasadami określonymi w art. 45 § 1 k.w., zastosowanie znajduje instytucja restytucji terminu przedawnienia przewidziana w art. 45 § 2 k.w., jak ma to miejsce w niniejszej sprawie (por. wyrok SN z dnia 12 września 2017 r., III KK 402/17, LEX nr 2390671; zob. także uwagi K. Marszał, Glosa do postanowienia SN (7) z 21.10.2003 r., I KZP 9/03, OSP 2004/7–8, poz. 102; M. Żukowska [w:] Kodeks wykroczeń. Komentarz, red. J. Lachowski, Warszawa 2021, s. 182-183).

Adam Roch Zbigniew Kapiński Ryszard Witkowski

[PGW]

(r.g.)